

Kedves Kertbarátnők, tisztelt Kertbarátok!

2023. évi 21. felhívás

► Tehetetlenül, ezért szomorúan írok a pusztuló örökzöldekről, most elsősorban a néhány hónap alatt kiszáradó **lucfenyőkről**. Talán a gutaütés ölte meg, szárította el ilyen gyorsasággal a kajszi fákat. A savanyú talaj, a nagy hőmérséklet ingadozás, a csapadékos időjárás és a téli fagy fákat legyengítő hatása után gombák, baktériumok és fitoplazmák végezték ki a már különben is beteg kajsziakat.

Hasonlóan komplex okok állhatnak a lucfenyők egy-két hónap alatt lejátszódó elhalásában is. Both Gyula kollégám segített az okok feltárásában. Majdnem mindegyik az időjárásunk megváltozására vezethető vissza.

-Az örökzöldek télen is párologtatnak, de a hó nélküli száraz teleken csak sínylődtek, szomjaztak. A házak fölé nyúló faóriásokat különben is nehezen lehetne a gyökérszónaig beöntözni és egy erősebb éjszakai talajfagy akár meg is szakíthatná a nedves földrétegben álló gyökereket.

-A fafajok közül talán a fenyőféléknél van a legjelentősebb szerepe a mikorrhiza gombáknak. A hifafonaluk egyik része belenő a gyökérbe, míg a másik részük tápanyagot és vizet közvetít a fenyő gyökeréhez. A mikorrhizák nélkül nem tudnának tápanyagokat felvenni a talajból. Sajnos a száraz évszakokban ez a kapcsolat is sérült, megszűnt.

-Az elmúlt nyarak eső nélküli kánikulai forróságában és a szokatlanul nagy légszárazságban – a többi növényhez hasonlóan - a tuják és a fenyőfélék is több vizet párologtattak. Azonban a „kilehelt” vízmennyiséget, a már különben is sérült gyökérrendszerükkel nem tudták pótolni. Tovább gyengültek a fák.

A csepegtető öntözés gyakran még inkább rontott a helyzeten. A tuják tövéhez rakott, napi 20 percben működő berendezések nem érnek sokat. Ugyanis a csurgó körül vannak a gyökereik. Ide kellene irányítani hetente legalább egyszer, a kb. 8-10 órán át tartó éjjeli öntözést. Így biztosan átnedvesedne a gyökérszóna.

-A nagy melegben lecsökkent a fák gyantatermelése is és ezzel megroggyant a védelmük a külső károsítókkal, elsősorban a szübogarakkal szemben. Ezek könnyebben be tudtak hatolni a törzsekbe, ágakba. Ahogyan a kajszinál a kórokozók, itt végül a szübogarak foglalták el a legyengült növényeket. Ők tették fel a pontot az i-re! Sok kertben részlegesen vagy már teljesen kiszáradtak a fenyőfák, főleg a lucfenyők. A folyamatosan rajzó szübogarakkal különben sem vehetjük fel a harcot, folyamatosan ismételnünk kellene a védekezést ellenük. De különben is, ki permetezné meg évente többször is a házikertek vagy a hegyoldalak óriási fáit? Engedélyezésre vár a feromonos szücsapda, ezzel gyéríteni lehetne a kártevőket, meg lehetne hosszabbítani a fenyők életét.

-A rovarok mellett a kórokozó gombák is kivették a részüket a pusztításból. Ezek most a lepergett tűlevelekben várakoznak. A számukra megfelelő időjárásnál és a fogékony növényeknél további fertőzést okozhatnak. Ezért fontos teendő a lehullott tűlevelek összegyűjtése és eltávolítása. Ennek tűzvédelmi szempontból is nagy jelentősége lenne, mert a gyantás tűlevelek könnyen lángra kapnak.

„Még tíz évet adok a tujáknak!”-hallottam néhány éve a neves kertészprofesszortól. Úgy tűnik, hogy beigazolódott a jóslata. Barnuló tujasövények között sétálhatunk a parkokban, az utcákon. Egyre több a kopasz ezüstfenyő is (lásd a középső fotót) és néhol az erdeifenyő sincsenek jobb állapotban. A jobb oldali fénykép Hegyesden készült, kirándulás közben, erdőben a fenyő természetes környezetében. Ott is pusztulnak. El kell fogadnunk, hogy az örökzöldek közül jó néhány faj nem bírja az egyre sivatagosabbá váló klímánkat. A kiszáradt faóriásokat pedig el kell engednünk, már nem tudjuk visszazöldíteni őket. Nem várnék a kivágásukkal, a sekély gyökerű fenyőket könnyen kidöntik a viharok. Mostanában ezekből is sokat kapunk.

Ha valaki mégis örökzöldeket ültetne a kertjébe, akkor lehetőleg egy szárazságtűrő fajt, fajtát válasszon. Érdeemes konzultálni egy szakemberrel és nem csak a látvány alapján kiválasztani a legközelebbi faiskolai lerakatból az árut. Meg kell oldania a megfelelő öntözést, így talán a tuják és a lucfenyők is tudnának annyi gyantát termelni, hogy még megélnének nálunk. Hasonlóan megoldandó feladat lesz a nyári párásítás, a rendszeres tápanyagellátás és valószínűleg permetezni is kell majd ezeket a növényeket. A fenyőfélék közül talán a Pinus fajok (feketefenyő, erdeifenyő, stb.) jobban bírják a hazai viszonyokat.

Hogy mit válasszunk az örökzöldek helyett? Én el tudtam fogadni, hogy a kertemben télen lombnélküliek, de tavasszal virágoznak, nyáron a dús lombjukkal hűsítenek, ősszel a színes lombjukkal díszítenek a bokrok és a fák. A lehullott lombot is a növények alatt lehet hagyni, bár a gyepről azért összegereblyézem és a komposztrakást töltöm fel a levelekkel. Úgy látom, hogy pl. a mogyoró, a tűztövis, a madárbirsek, a nyári orgona, a cserjés gamandor, a keskenylevelű olajfagyal, a babérmeggy, a most divatos korallberkenye, a lonc-, magnólia és a borbolyafajok szépen díszlenc a kertjeinkben, viszonylag jól bírják a kialakuló klímánkat. Sőt, némelyiküknek a levele télen is fennmarad az ágakon, ezek is „örökzöldek”.

A szemet is gyönyörködtető és ugyanakkor termést is adó gyümölcsbokrokban, fákban vagy az árnyas kerti lugasnak is nevelhető csemegezőlőben, kiwiben is lehetne gondolkodni. Egyre több rezisztens fajta kapható, melyeket nem, vagy csak ritkán kell permetezni! Már a közterületeken, díszparkokban is találkozhatunk velük. A nagy fenyők alatt savanyú lesz a talaj, tehát ha ugyanoda lombhullató fajt ültetnének, akkor várjanak egy-két évet. Ennyi idő alatt általában mérséklődik a talajsavanyúság.

► Még a kertekben is károsítanak, de már a lakásokban is megjelentek a **poloskák**. Úgy tűnik, hogy jelenleg nyeresre állnak velünk szemben. A legfőbb gond az, hogy az érésben lévő zöldegekben, gyümölcsfákon nem tudunk rovarölő szereket használni az élelmezés-egészségügyi várakozási idők miatt (é.v.i.). A kb. egy napig áztatott csaláncsokor levéből + egy evőkanálnyi szódadikarbónából készült keveréket hatásosnak mondta Ujhely Károly kertészmérnök, győri kertbarát. Ebből 10 liter permetlevet készít és 7-10 naponta ismétli a kezelést. Eső után is fel kell venni a permetezőgépet, kontakt módon hat a keverék. A csalánlét és a szódadikarbónát is jól ismerjük már, az [egyszerű anyagok](#) csoportjába tartoznak.

Jó hír, hogy Olaszországban, kontrollált körülmények között az ázsiai márványospoloska ellen már eredményesen védekeznek a tojásparazitájával, az egyik **szamurájdarázs** fajjal. A védendő ültetvényhez közeli sövényekben júniusban és júliusban engedik szabadon a szamurájdarázsakat. Az ellenőrzések során egyre több parazitált poloskatojást találnak a kutatók. Gyorsan szaporodnak, sikeresen áttelelnek, más rovarok tojásait nem károsítják és az emberi egészséget sem veszélyeztetik. Remélem, hogy nemsokára engedélyezett készítményként mi is használhatjuk majd a „kis szamurájokat”. (A Kertészet és Szőlészet 35. számából). A Wikipédia fotóján épp egy poloskatojásba tojja a saját petéjét.

Nagy bosszúságot okoznak a lakásokba beköltözött poloskák is. A betelepülésük előtt csábítja el a mesterséges hőforrással melegen tartott csapdába a magyar kutatók által kifejlesztett [poloskacsapda](#). Ezzel a zöld színű – néha barna - vándorpoloskák (lásd a fotón) és az ázsiai márványospoloskák is eltéríthetők az ablakoktól. Egyszerűen elkészíthető eszköz. Azért még felszerelném a jól záródó szűnyoghálót is. Sajnos nem lehet tökéletesen kizárni a lakásokból a poloskákat és ha már bekerültek, akkor össze lehet gyűjteni őket. Kiderítették, hogy milyen árnyalatú [fényforrást](#) kedvelnek a leginkább. Leegyszerűsítve a cikk tartalmát: a hálósobában inkább a melegebb, míg a poloskák összegyűjtésére inkább a hidegebb színű égőket szereljük fel. (A hírforrások szerint egy asztalilámpával éjszakára kivilágított, mosószeres vízzel megtöltött tálba belepottyannak az éjszaka felébredő és a lámpa körül kerengő poloskák. Tehát ez az égő legyen inkább hidegfényű. Próbálják ki! Ásványvizet palackból varsáscsapidát is készíthetnek.)